אישים באגרות הראי"ה

מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב

ראש העיר הראשון של תל אביב · תרכ"א–תרצ"ז (1861–1936)

9 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

מאיר דיזנגוף נולד בט"ו באדר תרכ"א (1861) בבסרביה. בצעירותו היה פעיל במחתרת רוסית, ואחר כך הצטרף ל"חובבי ציון". למד הנדסה כימית בפריז, ובשליחות הברון רוטשילד הקים בטנטורה מפעל לבקבוקי זכוכית. בשנת תרס"ד (1904) ייסד עם זאב גלוסקין את חברת "גאולה" לקניית קרקעות, ובשנת תרס"ה (1905) עלה לארץ והשתקע ביפו.

דיזנגוף היה ממייסדי "אחוזת בית", היא תל אביב, ובשנת תרע"א (1911) נבחר לראש הוועד שלה. כשקיבלה תל אביב מעמד עירוני נפרד מיפו, היה לראש העירייה הראשון שלה, וכיהן בתפקיד עד מותו, חוץ מהפסקה בשנים תרפ"ו-תרפ"ח (1925–1928). נפטר בז' בתשרי תרצ"ז (1936).

הרב קוק על מאיר דיזנגוף

האגרות לדיזנגוף עוסקות כמעט כולן בשמירת השבת בתל אביב. הרב קוק פונה אליו בכבוד ובידידות, וסומך על "הכרת החובה אשר בלבו הרחב". כשהגיעה אליו ידיעה על חילול שבת בפרהסיה, ועל מכירת חלב בשוק ופתיחת חנויות בשבת, הרב קוק כותב שהעירייה צריכה להגן על ערכי הקודש, "ולא תתן את החופש לבוא עד גבול ההפקרות והאנרכיה הצבורית" (כרך ד', אגרת אקמז). כעבור כמה חודשים הרב קוק מודה לו על פעולתו לכבוד השבת, ומבקש שלא יניח "לשום חלול שבת למצא מקום בעירתנו היקרה" (כרך ד', אגרת אקנה).

בשנת תרפ"ג, כשנידון בתל אביב חוק השבת, הרב קוק מסביר לדיזנגוף שזו "דרישה אזרחית עברית גמורה, ולא דרישה דתית": בארץ עברית צריכה קדושת השבת להיות מוכרת בחוק בענייני ציבור (כרך ד', אגרת אקעט). הרב קוק מוסיף נימוק מדיני: קבלת החוק תסתום את פי המקטרגים בפרלמנט הבריטי, שטוענים שהישוב החדש מתנגד לדת (כרך ד', אגרת אקעו). בשנת תרפ"ה, כשביקשה העירייה לפרש את החוק לממשלה, הרב קוק פועל עם רבני תל אביב-יפו (כרך ד', אגרת ארצז), ומוצא ש"בדרכי נימוס אפשר להרויח יותר לקדושת ש"ק" (כרך ד', אגרת אשג). לדיזנגוף הרב קוק כותב בשמחה על רצון העירייה להגן על קדשי העם, ומבקש לעכב את הנוסח עד שתימצא דרך שלום בין המפלגות (כרך ד', אגרת אשו; כרך ד', אגרת אשז).

האגרות

כרך ד', אגרת אקמז: חברי קבוצה החוכרת אדמה מתל אביב מחללים שבת בפרהסיה, וחלב נמכר בשוק בשבת. העירייה צריכה להגן על ערכי הקודש.

"ולא תתן את החופש לבוא עד גבול ההפקרות והאנרכיה הצבורית"

כרך ד', אגרת אקנה: תודה על פעולתו לכבוד השבת בתל אביב, ובקשה להמשיך ולא להניח לשום חילול שבת בפומבי.

"שלא להניח לשום חלול שבת למצא מקום בעירתנו היקרה"

כרך ד', אגרת אקעו: באופן בלתי רשמי: בגלל המצב המדיני יש לקבל את חוק השבת במלואו, כדי להשתיק את המקטרגים בפרלמנט הבריטי.

"לסתום מיד את פיות מסטינינו שמה באנגליה בבית-הנבחרים"

כרך ד', אגרת אקעט: חוק השבת הוא דרישה אזרחית של אזרחים עבריים בארץ עברית. הוועד הגדול יחליט עתה על הסכמתו.

"היא דרישה אזרחית עברית גמורה, ולא דרישה דתית"

כרך ד', אגרת ארפט: אל הרב כהנא שפירא: דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להתחיל לעבוד במשרד בלי שכר לכמה חודשים.

"מר דיזנהויף ראש עירית תל-אביב התענין במצבו ע"פ מכתבי"

כרך ד', אגרת ארצז: אל רבני תל אביב-יפו: העירייה מתכוונת לתת לממשלה ביאור שעלול לרופף את חוק השבת, והרב קוק שולח העתק ממכתבו לדיזנגוף.

"הנני שולח בזה לכתר"ה העתקה מהמכתב שאני שולח לראש העיריה מר דיזנגוף"

כרך ד', אגרת אשג: אל רבני תל אביב-יפו: דיזנגוף השיב, ומתשובתו נראה שבדרכי נימוס אפשר להשיג יותר.

"בדרכי נימוס אפשר להרויח יותר לקדושת ש"ק"

כרך ד', אגרת אשו: הרב קוק שמח ברצון העירייה להגן על קדשי העם, ומבקש לא למסור את נוסח חוק השבת לממשלה עד שתימצא דרך שלום בין המפלגות.

"את שמחת לבי בראותי את רצון העיריה להגן על כבוד קדשי עמנו"

כרך ד', אגרת אשז: אל רבני תל אביב-יפו: הרב קוק ביקש מדיזנגוף לעכב את הנוסח, ומחפש נוסח שיסכימו עליו כל הצדדים.

"בקשתיו לעכב את הצעת נוסח החקה לפני הממשלה"

ראו גם

כל האגרות בנושא שבת. (לדף הנושא)

תולדות מאיר דיזנגוף. ("מאיר דיזנגוף", המכלול)

נוסח האגרות – עם ביאור

9 האגרות שבהן נזכר מאיר דיזנגוף, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב תשרי תרפ"ג **נמען:** מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב

חברי קבוצה החוכרת אדמה של תל אביב מחללים שבת 'בצורה מעליבה מאוד', ויש לצאת במחאה מעשית. עוד קובלנה: מכירת חלב בשוק בשבת וביום טוב, וחנויות פתוחות בלילות שבת. העירייה צריכה להגן על ערכי הקודש ולא לתת לחופש להגיע ל'הפקרות והאנרכיה הציבורית'.

עיקרי הדברים

- חילול שבת בקבוצה.
- מכירת חלב וחנויות פתוחות.
- חובת העירייה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ב[2] תשרי ג'

ידידי המרומם קצין עם מר דיזנהויף [מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב] ראש עיריתנו ת"א[3] שלו'[4] רב. אדוני השר הנכבד, מוסמך על הכרת החובה אשר בלבו הרחב של כבודו הנני מיחד אליו את דברי הקצרים. באה אלי ידיעה שחברי קבוצה, שחלקה אחת מחלקי אדמת תל אביב חבורה להם, הם מחללים את השבת בצורה מעליבה מאד. הנני בזה להעיר את לב כבודו להגין על כבוד עמנו המקושר הרבה מאד בכבוד ערכי הקודש שלנו, ולצאת במחאה מעשית נגד הנהגה כזאת, שיותר מחסרון הכרת אחריות נגד האומה בכללה אין בקרבה. או"ח[5] צ"ח ס"א בהג"ה[6]. יחד עם זה באה אלי קובלנא [תלונה] על מכירת החלב שבימי הקודש בשוק תל אביב באופן של הפקרות חלונית בימי שבת ויו"ט[7], והחזקת החנויות פתוחות בלילי שבתות וימים טובים. חושב אני שיש לנו רשות לדרוש מהנהגת עיריתנו הנחמדה, שתשלם את חובתה להגנת ערכי הקודש שלנו ולא תתן את החופש לבוא עד גבול ההפקרות והאנרכיה הצבורית. בטוח אני בחכמתו ובישרת רוחו שימצא דרך איך למלא את כל אשר אני דורש מהדרת כבודו בצדק ובמישרים.

בצפיתי לתשובתו הנכבדה, הנני חותם בברכה ורגשי כבוד הנעלים

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. י"ב - שנים עשר (12)
3. ת"א - תל אביב
4. שלו' - שלום
5. או"ח - אורח חיים
6. בהג"ה - בהגהה
7. ויו"ט - ויום טוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקנה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז טבת תרפ"ג - ירושלים **נמען:** מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב

תודה על פעולתו לכבוד השבת בתל אביב. הרב קוק מבקש להמשיך ולא להניח לשום חילול שבת בפומבי, לא של יהודים ולא של נוכרים הבאים לסחור בשבת.

עיקרי הדברים

- תודה על שמירת השבת.
- גם נוכרים לא יסחרו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם כ"ז טבת ג'

אדון מרומם ונעלה מר דיזנגוף, [מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב] ראש עירית תל-אביב שר נכבד, הנני מוצא לי לחובה קדושה, לכפול את הודאתי לכבודו, על כל אשר פעל עד כה לכבודן של ישראל ולכבוד דתנו הקדושה, בסדור כבוד השבת בהעירה החביבה ת"א[2] שתחת שלטונו. ואני ג"כ[3] מבקש על להבא, לחזק ולאמץ את היסוד החיוני של עמנו בשמירת כבודו של יום הקודש, הנותן לנו כח ועצמה ונשמה יתרה, ["נשמה יתירה ניתנה בו באדם ערב שבת" (ביצה טז)] להתקדם על ידה בתחיתנו הלאומית. ביחוד אדוני, בדברים שהם בפומבי, יהיה נא כבודו עומד באומץ הרוח הראוי לגדולתו, שלא להניח לשום חלול שבת למצא מקום בעירתנו היקרה, בין ע"י[4] בני ברית, בין ע"י גרמתם של אינם בני ברית, [בין בגרימתם של נכרים, הבאים לסחור בשבת בתל אביב] הבאים לעשות שמה מקנה ומסחר ביום קודש.

הנני, אדוני הנעלה, חותם בברכה נאמנה והוקרה רבה

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"א - תל אביב
3. ג"כ - גם כן
4. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקעו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ג' ניסן תרפ"ג **נמען:** מאיר דיזנגוף

באופן בלתי רשמי: בגלל המצב הפוליטי, יש לקבל את חוק השבת בתל אביב במלואו הדתי, כדי ׳לסתום מיד את פיות מסטינינו׳ בבית הנבחרים הבריטי, הטוענים שהישוב החדש מתנגד לדת.

עיקרי הדברים

- חוק השבת בתל אביב.
- תשובה למסטינים בלונדון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ג' ניסן ג'

ידידי היקר נגיד ושוע בישראל מר דיזנגוף [מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב] נ"י[2] שלו'[3] אדוני הנעלה,

הנני כותב לכבודו את מכתבי זה באופן בלתי רשמי. איני רוצה לערב את הענינים של הרבנות בעניני התהלוכה הנורמלית של פתוח החיים החברתיים בבנין ארצנו הקדושה, במקום שאפשר להסתפק מבלעדם. אבל מצבנו הפוליטי כעת הוא הגורם שהנני מוכרח לעורר את כבודו בהתעוררות ידידותית ע"ד[4] השאלה החקית העומדת כעת בת"א, בדבר שמירת השבת [חוק העזר העירוני בתל אביב בעניין סגירת עסקים בשבת] וקדושתו, כי עלינו החובה עכשו לסתום מיד את פיות מסטינינו שמה באנגליה בבית-הנבחרים [בית הנבחרים הבריטי, שבו נשמעה אז ביקורת על מדיניות הבית הלאומי] האומרים, שהתכונה הישובית החדשה שלנו היא מנגדת לדת, וזאת היא להם כבר תואנה של התנפלות רחבה על כל מעמדנו היסודי בתכונה הפוליטית.

ע"כ[5] הדבר האחד, שיהיה לנו די בירור לגלות את נבלותם של השקרנים הללו, תהיה התקבלותה של החקה ע"ד קדושת השבת במלואה הדתי. אקוה שכבודו במתינותו ובחכמת לבבו ידע להשתמש בשעת-כושר זו, לקרב את הלבבות בהסכמה ההדדית, לרומם קרן ישראל בארצו ולהשיב חורפינו דבר בע"ה[6].

ברגשי כבוד ויקר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. נ"י - נרו יאיר
3. שלו' - שלום
4. ע"ד - על דבר
5. ע"כ - על כן
6. בע"ה - בעזרת השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקעט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' אייר תרפ"ג - יפו **נמען:** מאיר דיזנגוף

דרישת חוק השבת היא 'דרישה אזרחית עברית גמורה ולא דרישה דתית': כאזרחים עבריים בארץ עברית, קדושת השבת צריכה להיות מוכרת בחוק בענייני ציבור. הוועד הגדול יחליט עתה שהוא מסכים, והוועד הנבחר ידון בכך אחר כך. השפעתו לטובת איחוד העירייה ושכנותיה מותנית בקבלת הנוסח.

עיקרי הדברים

- דרישה אזרחית עברית.
- החלטת הוועד הגדול.
- תנאי לתמיכה באיחוד.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ח' אייר תרפ"ג[2], יפו-ת"א[3]

הדרת כבוד האדון מר מ. דיזנגוף. ראש עירית תל אביב אדוני הנכבד מאד! אני מוצא לי לחוב קדוש להביע לפני כבודו את דעתי ע"ד[4] מכתבו הנכבד אודות החלטתו של הועד הגדול בדבר החקה האזרחית של קדושת השבת בת"א: [הרב קוק דרש שעיריית תל אביב תקבע בחוק העירוני את השבת כיום המנוחה הרשמי, ושמירתה ברשות הרבים]

א) אני מוצא שהדרישה ע"פ[5] הנוסחא אשר נתכבדתי להציע לפני כבודם היא דרישה אזרחית עברית גמורה, ולא דרישה דתית. בתור אזרחים עברים בארץ העברית אנו דורשים שדת ישראל תהיה מוכרת בזכותה הרשמית, וזה מחייב שבענינים של צבוריות ושל פרהסיא תוכר קדושת השבת גם בתור חקה אזרחית. [בתור חוק אזרחי] פחות מזה לא יוכל לדרוש כל איש יהודי המכבד את עצמו ואת עמו.

ב) אני דורש ע"פ המכתב וע"פ[6] הדברים שדברנו בע"פ[7] שהועד הגדול יחליט כעת החלטה כזו שהיא לפי כחו, דהיינו שיגלה את דעתו שמצדו הוא מסכים לאשורה של החקה, ואח"כ[8] כשיסודרו עניני הבחירות ידון ע"פ החלטה זו הועד הגדול העומד להבחר ע"ד הערך הקיים של החלטת הועד הגדול של ההוה.

ג) מתוך האמור הנני מתכבד להודיע לכבודו, שהאפשרות של השפעתי לטובת שאיפתו הקדושה של האחוד הגמור של עיריתנו החביבה וכל שכנותיה [איחוד תל אביב עם שכונות יפו היהודיות לעירייה אחת] היא מותנה עם קבלת הנוסחא אשר הגשתי מטעם הועד הגדול ע"פ מדת יכלתו החקית. והנני מעודד את רוחי שהדרת כבודו ימצא דרך של כבוד למלא את הדרישה ההכרחית הזאת, והנני בזה אדוני היקר חותם ברגשי כבוד מרובים ובצפיה לרוממות קרן על אדמת קדשו,

הק' א. י. קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. ת"א - תל אביב
4. ע"ד - על דבר
5. ע"פ - על פי
6. וע"פ - ועל פי
7. בע"פ - בעל פה
8. ואח"כ - ואחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו שבט תרפ"ה **נמען:** הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה

המרכז מתפתח, ונקבצו צעירים מצוינים; נשלחו רשיונות לעוד. הרב א' בורשטיין התקבל, אבל עדיין אינו יכול לצאת מיפו בגלל בריאותו. דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להיכנס לעבודה משרדית בלי שכר לחודשים אחדים. עבודת הריליף מעוכבת, ומאז שובו לא הגיע תקציב חודשי אחד. בתוספת: ויזות לתלמידים יעוכבו, כי כבר נכנסו לעול גדול; ולרבנים - רק עם מקור פרנסה.

עיקרי הדברים

- התפתחות המרכז.
- הרב בורשטיין.
- עיכוב הריליף.
- הגבלת ויזות.

נוסח האגרת עם ביאור

כ"ו שבט ה'

הדרת כבוד ידידי וחמדת לבבי הגאון הגדול פאר ישראל רב העלילי' וגדל דעה כקש"ת[1] מו"ה[2] אברהם דובער הכהן שפירא [רבה של קובנה; ראו (כרך ג', אגרת תתקמו)] שליט"א[3]

הגאבד"ק[4] קאונא יצ"ו[5] שלו'[6] וברכה מקודש באה"ר[7] ידיד נאמן, הנני חייב לבקש סליחה על האיחור של דברי להדר"ג[8] שליט"א. אמנם בטוח אני, שלפני בקשתי כבר ענה בלבבו ואמר סלחתי, כי מי כמוהו יודע את אמון רוחי לאהבתו הנאמנה, הישנה והחדשה, שכולה מתאימה ת"ל[9] מתוך הכרה של טוהר לב ואצילות נפשו הגדולה והעדינה. שאל הדר"ג[10] ע"ד[11] המרכז, אוכל תה"ל[12] לבשרו שהולך הוא ב"ה[13] ומתפתח. צעירים מצוינים מישיבות שונות נתקבצו: אמנם לא רב עדיין המספר, אך עוד עתידים לבא עוד מספר הגון ששלחנו להם רשיונות. נקוה שיהיה קבוץ מופתי ומפואר לישראל על אדמת הקודש בעה"י[14]. את ידידנו הגאון ר"א בורשטיין [הרב אברהם אהרן בורשטיין (רבה של טאוריג), שהצטרף לישיבת "מרכז הרב"] שליט"א קבלנו בפרינציפיון, אבל לצערי הגדול עדיין אין מצב בריאותו מספיק, שיוכל לצאת מיפו, כי סבל הרבה מהקור אשר היה בחורף דנא קשה מאד באי"י[15], ועדיין לא פלטינן מניי לגמרי, אף כי הוקל ב"ה בימים האחרונים. נקוה שבימי ירח אדר הבע"ל[16] יקבע דירתו בירושלים ויעבוד בישיבה כפי כחו, יחזק ד' חילי' לאורייתא, לאוי"ט[17], ונזכה כולנו לעבוד שכם אחד ברוח טהור ונשא עבודת ד' לעם קדשו וארץ חמדתו, בהארת אורה של תורה ודעה ישרה לתפארת ישראל ולצמיחת קרן ישועה לכל אפסי ארץ בב"א[18].

בנו היקר לי' הי'[19] אצלי, שמחתי לראותו וכתבתי אודותו כפי בקשתו, אמנם מר דיזנהויף ראש עיריית תל-אביב [מאיר דיזנגוף] התענין במצבו ע"פ[20] מכתבי, וכתב לי עצתו שיכנס באיזו עבודה משרדית, על משך זמן של איזה חדשים שלא ע"מ[21] לק."פ, ואז אחרי ההתרגלות יש תקוה שישיג עבודה מסודרת לפי

כשרונותיו. השפעתה של עבודתנו בהרעליעף, שכל כך כחות השקענו בה, לצערי הגדול היא מעוכבת לעת עתה, ועדיין לא קבלה א"י[22] אף תקציב חדשי אחד מאז באתי. המצב מעורר צער ולד' הישועה. מאד אשמח לקבל בקרוב בע"ה[23] מכתב מפורט מכבוד ידי"נ[24] הדר"ג שליט"א מבשר שלומו וטובו ושלו'[25] אחינו יושבי ארץ ליטא ושלו' הרבנים ומחשבתם של המעולים שבהם ע"ד העבודות הכלליות הראויות להיות נעבדות ע"י[26] בחירי ת"ח[27] שבדור, להטבת מצבה של האומה ברוח ובחומר ולרומם עם זה את דגל התורה והיהדות הנאמנה, כאשר יאתה לרועים נאמנים, היודעים את אחריותם על צאן קדשים, הנדחים מעברים מתגרת סופות ומהומת זאבי ערבות. ומה חושב הדר"ג ע"ד בקורו באה"ק[28] כאשר נדברנו.

רבו מאד הדברים, שהיו ראויים להיות ביניינו חליפות, אבל קשתה עלי כעת הכתיבה מרוב עמל ועבודה, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר ונאמנה, כנה"ר[29] ונפש ידי"ע[30] דוש"ת[31] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ"ב[32]: בדבר הויזות לבני הישיבה, מוכרחים אנחנו לעכב כעת עד ירחיב ד' לנו, כי כבר נכנסנו בעול גדול הרבה יותר מהאמצעים שבידינו, וגם הצפויים בקרוב בכלל, וע"ד[33] רבנים אי אפשר לשלח ג"כ[34] כ"א[35] כשנדע שהרב העולה יש לו מקור של פרנסה, כי הממשלה מביטה ע"ז[36] בעין של בקורת גדולה. ידי"ע הנ"ל[37]

---

1. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
2. מו"ה - מורנו הרב
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
5. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
6. שלו' - שלום
7. באה"ר - באהבה רבה
8. להדר"ג - להדרת גאונו
9. ת"ל - תודה לא-ל
10. הדר"ג - הדרת גאונו
11. ע"ד - על דבר
12. תה"ל - תהלה לא-ל
13. ב"ה - ברוך השם
14. בעה"י - בעזרת השם יתברך
15. בא"י - בארץ ישראל
16. הבע"ל - הבא עלינו
17. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
18. בב"א - במהרה בימינו אמן
19. הי' - היה
20. ע"פ - על פי
21. ע"מ - על מנת
22. א"י - ארץ ישראל
23. בע"ה - בעזרת השם
24. ידי"נ - ידיד נפשי

25. ושלו' – ושלום
26. ע"י – על ידי
27. ת"ח – תלמידי חכמים
28. באה"ק – בארץ הקודש
29. כנה"ר – כנפשו הרמה
30. ידי"ע – ידידו עוז
31. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו
32. נ"ב – נכתב בצד (תוספת למכתב)
33. וע"ד – ועל דבר
34. ג"כ – גם כן
35. כ"א – כי אם
36. ע"ז – על זה
37. הנ"ל – הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש חודש אדר תרפ"ה

נמען: הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, רבני תל אביב-יפו

אנשי 'משמרת השבת' הודיעו לו שהעירייה מתכוונת לתת לממשלה ביאור לחוק השבת שעלול לרופף את יסוד השבת. הרב קוק שולח העתק ממכתבו לדיזנגוף, ומוכן לכל פעולה נדרשת.

עיקרי הדברים

- חוק השבת בתל אביב.
- מכתב לדיזנגוף.

נוסח האגרת עם ביאור

אדר"ח[1] אדר ה'

ידידי נפשי הרבנים הגאונים המפורסמים רבי המפעל לקיום הדת והיהדות באה"ק[2] ראשי הרבנים לעה"ק[3] ת"א[4] - יפו ת"ו[5] כבוד מוהר"ש[6] אהרנזון ומוהרב"ח[7] עוזיאל [רבני יפו ותל אביב: הרב שלמה הכהן אהרונסון והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל] שליט"א[8] שלו'[9] וברכה באה"ר[10].

ע"פ[11] דרישת אנשים ממח"ק[12], שהודיעו לי בדבר חקת השבת [ראו (כרך ד', אגרת אקעו)] והביאור שהעיריה בת"א מתכוננת לתן ע"ז[13] להממשלה, שעלול הוא ביאור כזה לרפות עוד יותר ח"ו[14] את יסוד קדושת ש"ק[15] באי"י[16], הנני שולח בזה לכתר"ה[17] העתקה מהמכתב שאני שולח לראש העיריה מר דיזנגוף. איני צריך להוסיף דבר, כי ידעתי שכל הדרוש יעשו כתר"ה[18], ואם יהי'[19] צורך לאיזה מפעל מצדנו, מובן שהננו מוכנים בע"ה[20] בל"נ[21], ודי יהיה בעזרנו לכונן מוסד היהדות באי"י לכבוד ולתפארת, לעם ד' ונחלתו.

והנני בזה ידי"ע[22] דוש"ת[23] באה"ר

אברהם יצחק ה"ק

1. אדר"ח - א' דראש חודש (היום הראשון של ראש חודש)
2. באה"ק - בארץ הקודש
3. לעה"ק - לעיר הקודש
4. ת"א - תל אביב
5. ת"ו - תבנה ותכונן
6. מוהר"ש - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. ומוהרב"ח - ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ב, ח (למשל: בנימין + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. שלו' - שלום
10. באה"ר - באהבה רבה
11. ע"פ - על פי

12. ממח"ק - ממחזיקי הדת (בלונדון)
13. ע"ז - על זה
14. ח"ו - חס ושלום
15. ש"ק - שבת קודש
16. באי"י - בארץ ישראל
17. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
18. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
19. יהי' - יהיה
20. בע"ה - בעזרת השם
21. בל"נ - בלי נדר
22. ידי"ע - ידידו עוז
23. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ו' אדר תרפ"ה **נמען:** הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון עוזיאל

דיזנגוף השיב, ומתשובתו נראה שבדרכי נימוס אפשר להשיג יותר. יש להשתדל שבנוסח החוק יושמט 'חוץ מבתי אוכלי', והנסיעות ייאסרו במפורש, אולי 'חוץ מנסיעות דרושות של אינם יהודים'. הרב קוק ממתין לתשובתם לפני שיענה.

עיקרי הדברים

- תשובת דיזנגוף.
- דרכי נימוס.
- תיקון הנוסח.

נוסח האגרת עם ביאור

ו' אדר ה'

לכבוד ידי"נ[1] הרבנים הגאונים המפורסמים לשו"ת[2] בישראל מוהרש"א[3] הכהן ומוהרב"ח[4] עוזיאל שליט"א[5] ראשי הרבנים ליפו-ת"א[6] והמחוז ת"ו[7], שלו'[8] וברכה

מצאתי לנכון להודיע לכתר"ה[9] שקבלתי מכתב ממר דיזנגוף [ראו (כרך ד', אגרת ארצז)] תשובה על המכתב והט"ג[10] ששלחתי לו ע"פ[11] התעוררותם של הבאים פה ממח"ק[12]. מתוכן המכתב אני רואה שבדרכי נימוס אפשר להרויח יותר לקדושת ש"ק[13] וכל קודש בישראל מאשר בדרכים אחרים. אני חושב שראוי להתאמץ שהנוסחה שיצאה מהעיריה תתוקן ע"י[14] השמטת ה"חוץ מבתי אוכלי" והנסיעות יהיו מפורשות לאיסור, ואולי בהערה "חוץ מנסיעות דרושות של אינם יהודים". והנה לא עניתי עדיין על המכתב, שאולי מהראוי הוא להשיב עליו, עד שאקבל את תשובת כתר"ה[15] בביאור המצב.

והנני בזה נאמנם ודוש"ת[16] באה"ר[17]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ידי"נ – ידיד נפשי
2. לשו"ת – לשם ולתפארת
3. מוהרש"א – מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א (למשל: שמואל + אברהם) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. ומוהרב"ח – ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ב, ח (למשל: בנימין + חיים) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. ת"א – תל אביב
7. ת"ו – תבנה ותכונן
8. שלו' – שלום
9. לכתר"ה – לכבוד תורתו רום הדרתו
10. והט"ג – והטלגרמה
11. ע"פ – על פי
12. ממח"ק – ממחזיקי הדת (בלונדון)

13. ש"ק - שבת קודש
14. ע"י - על ידי
15. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
16. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
17. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א אדר תרפ"ה **נמען:** מאיר דיזנגוף

הרב קוק שמח ברצון העירייה להגן על קדשי העם, אבל צריך לנסח את חוק השבת נגד החילולים הבולטים. הוזמן ליפו בעניין, ומבקש לא למסור את הנוסח לממשלה עד שייוועצו וימצאו דרך שלום בין המפלגות, וישמרו על אחדות העירייה.

עיקרי הדברים

- חוק השבת.
- עיכוב מסירת הנוסח.
- אחדות העירייה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"א אדר פ"ה

יקירי אדון מרומם ונעלה מר מ' דיזנגוף ראש עירית ת"א[2] שלו'[3] רב אדוני היקר בהמשך למכתבו הנכבד הנני בזה להודיע לכבודו את שמחת לבי בראותי את רצון העיריה להגן על כבוד קדשי עמנו בכל אשר תשיג ידה. אמנם אני מוצא להכרח גמור שימצא דרך לנסח את חקת השבת [חוק העזר העירוני בדבר שמירת השבת בתל אביב] באופן שיהיה בעד החלולים היותר ניכרים המאבדים את האופי של קדושת השבת בעיריתנו היקרה. וכאשר הוזמנתי מטעם הרבנים הראשיים שליט"א[4]

לבא ליפו אודות שאלה נכבדה זו, אבקש מכבודו שלא למסור עדיין את הנוסח להממשלה עד אשר נועץ יחד ונמצא דרך סלולה שתביא עצת שלו' בין כל המפלגות ותשמר על אחדותה של העיריה היחידה שלנו היקרה לנו כבבת עין. [דברים לב, י] ברגשי כבוד נעלים מאד ידידו הנאמן, אברהם יצחק ה"ק[5]

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"א - תל אביב
3. שלו' - שלום
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ה"ק - הכהן קוק

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א אדר תרפ"ה **נמען:** הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון עוזיאל

הרב קוק מוכן לבוא, אבל תחילה צריך הסכמה של החרדים על נוסח אפשרי; הרב קוק מסר לשליחים נוסח שאינו מרגיז שום צד. על צירוף רבנים נוספים - תלוי בהסכמתם. לדיזנגוף ביקש לעכב את הנוסח.

עיקרי הדברים

- הסכמת החרדים.
- נוסח מוצע.
- עיכוב אצל דיזנגוף.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ"א אדר פ"ה

ידידי נפשי הרבנים הגאונים המובהקים פארי ישראל מוהרש"א[2] הכהן ומוהרב"ח[3] עוזיאל [ראו (כרך ד', אגרת ארצז)] שליט"א[4]

שלו'[5] רב באה"ר[6] אחדשה"ט[7] קבלתי מכתבם היקר ע"פ[8] שליחות חברי משהי"ש, והנני בל"נ[9] נכון למלא את המבוקש, אבל נומיתי להשלוחים שבתחלה הכרח הוא שתהי'[10] הסכמה כללית מצד החרדים על איזה נוסח שיהיה אפשר לו להיות יוצא אל הפועל, ומסרתי להם תיאור נוסח שנראה לי לאפשרי ולבלתי מרגיז שום צד, אמנם הצירים הנ"ל[11] העירו ג"כ[12] ע"ד[13] צירוף של עוד איזה רבנים חשובים, וע"ז[14] אמרתי להם שהדבר תלוי בהסכמת כת"ר[15]. והנני בזה מחכה לתשובתם היקרה. למר דיזנגוף כתבתי [ראו (כרך ד', אגרת אשג)] ג"כ בכלל הדברים בקשתיו לעכב את הצעת נוסח החקה לפני הממשלה עד אשר נועץ יחדו למצא דרך שלו' ורצוי אפשרי בין הדעות השונות בזה בעה"י[16].

והנני בזה ידי"ע[17] דוש"ת[18] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מוהרש"א - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א (למשל: שמואל + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
3. ומוהרב"ח - ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ב, ח (למשל: בנימין + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. באה"ר - באהבה רבה
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. ע"פ - על פי
9. בל"נ - בלי נדר
10. שתהי' - שתהיה
11. הנ"ל - הנזכר לעיל
12. ג"כ - גם כן

13. ע"ד – על דבר
14. וע"ז – ועל זה
15. כת"ר – כבוד תורתו
16. בעה"י – בעזרת השם יתברך
17. ידי"ע – ידידו עוז
18. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו